

ԽՈՒՉԱՐԿՈՒԹԻՒՆՔ ԱՆԳՂԻԱՅԻՈՑ Ի ՊԱՂԵՍՏԻՆ

Անցեալները լոնտրա ուսումնասիրող մը տեղի ունեցաւ շատ հետաքրքրական, ուր կոնսորը (Gonder) անուշով զինուորականն, որ առաջնորդ է անգլիացի խուզարկուաց, որոնք եսեւէն Պաղեստինու յատակագիծն առնուլ, հաշիւ տուաւ այն ամեն աշխատութեանց որ կատարուեցան ժինչն 'ի վերջ 1875 ամին: Յանձնաժողովը չորս տարուան մէջ բուն Պաղեստինու ամբողջ մակերևութին չորս հինգերորդին յատակագիծն հաներ է: Այս խուզարկութեանց և աշխատութեան յառաջադիմութիւնն ընդհատեցաւ, անցեալ օգոստոսի մէջ Գալիլէայի Սաֆէտ ըսուած մահմետականաց յարձակմանը պատճառաւ: Յանձնաժողովոյն ամեն անգամներն ալ վերաւորուեցան, և բոլորովին կը ջարդուէին եթէ չուտով չհասնէին գունդ մը տաճիկ զինուորաց, որ կոնսոր օգնութեան կանչեր էր յարձակման սկիզբը: Ըստ իրեն կարծեացն հինգ կամ վեց ամիսէն ամեն աշխատութիւնը կը կը լմրնան:

Այս քննութիւններով ձեռք բերուած մեծ արդեանց մէկն ալ այն եղաւ որ տեղական շատ մը արաբացի անուններ որ մինչև հիմա կը պահուին, նոյն երան երբայական անուանց հետ որ կը գտնուին Աստուածաշունչ գրող մէջ: Խուզարկութիւնքն այնչափ մանրակրկիտ եղեր են որ Աստուածաշունչ գրող մէջ յիշատակուած քիչ տեղուանք պիտի պակսին նոր աշխարհացոյցին վրայ: Որով Սուրբ գրող պատմածները պիտի լուսաբանուին տեղեաց ծանօթութիւնը, և ժամանակակից տարեգրաց հաւասար բնոյնի պիտի ըլլան:

Կոնսորը իբրեւ օրինակ Դաւթի պատ-

մութիւնը մէջ բերաւ: Երկրին ձեւակերպութիւնն ստորագրելով՝ ցրցուց որ գտեր էր այն տեղն ուր Դաւթի սպաննեց Գողիաթը, և այրն ուր Սաուղին հանդիպեր էր, և Դաւթի բոլոր ճամբորդութեանց հետքը մինչև Գեղըուայ պատերազմը: Հին սովորոյթը և բարք յար և նման կը գտնուին հիմակուան բնակ կամ թափառական ցեղից վրայ, որոնք ըստ բազում գլխոց նահապեհ տաց ժամանակը կը յիշեցունեն: Ետքը կոնսորը ստորագրեց նաև Յորդանանու հովտին պայմանը ըստ երկրաբանութեան, ըստ կենդանաբանութեան և ըստ բուսաբանութեան: Հերմանի ձիւներէն սկեալ մինչև Մեռեալ ծովուն մակերևոյթը, որ 470 մէրը ցած է Միջերկրական ինքեան, բնագիծը բնեային բոյսերէն ու կենդանիներէն կը հասնի արեւադարձից բուսոյն ու կենդանեացը: Կոնսորը մասնաւոր միտք դրաւ նաև այս երկրաբանական արտաքոյ կարգի երևութին պատմութեանը: Ինքը կը համարի թէ Յորդանան ժամանակաւ կապած ըլլայ իրարու հետ շարք մը լիճերու, որ Հերմանէն մինչև Կարմիր ծով տիւուած ըլլան: Ետքը գետին ճնշուելովը այս լիճերը ցամքած ըլլան, թողով իրենց ափունքն իբր պատմական վկայք: Հիմա երեք մնացած են լիճն Մարուն, ծովակն Տիբեռեայ և Մեռեալ ծով: Յորդանան գետը Մեռեալ ծով կը թափի, և Զուրը ծովուն երեսը կը մնայ: Կոնսորը այս տուած տեղեկութիւնները վերջացունելով ըսաւ թէ գետ ևս որչափ գործ ունին ընելիք անգլիացի խուզարկուք 'ի Պաղեստին, և ինչ կերպով մտադիր պիտի ըլլան բոլորական հրատարակութեանը: